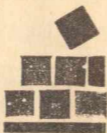

БІБЛІОТЕЧКА „ГАРТ“
серія перша • • № 8

ВАС. ЕЛЛАН

Н Е П

ВИДАННЯ СПІЛКИ ПРОЛЕТАР-
СЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ГАРТ“
ХАРКІВ 1923

Р. У. П. № 2077.

Зак. № 1405.

ДРУКОВАНО В КІЛЬКОСТІ 1500 ПРИ-
МІРНИКІВ У ДРУКАРНІ В. У. Ц. В. К.
ЛЮТИЙ, 1923 РОКУ. ВЕРСТАЛИ ВАЛЕ-
РІЯН ПОЛІЩУК ТА МИХАЙЛО ЗАЦЬ.

Н Е П.

(Діалоги).

Д і є в і о с о б и :

Інвалід бою під Перекопом, робітник,
шахтар.

Крамар-бакалійщик.

Робітниця.

Робітник, її чоловік.

Фаховець-адміністратор.

Діректор заводу, комуніст.

Жінка діректорова, „позапартійна кому-
ністка“.

Комсомолка, діректорова сестра.

(Інвалід і Крамар).

(Крамниця. Крамар-бакалійщик п'є чай. Входить інвалід з карнавкою й благодійними марками).

Інвалід. Драстуйте. Хто у вас хазяїн?

Крамар. Я хазяїн. А що?

Інвалід. Купіть, громадянине, марку на користь інвалідів громадянської війни.

Крамар. Ми податки платимо...

Інвалід. Податки одне—а це друге.

Крамар. Ми податки платимо, кажу... Хай собез допомагає...

Інвалід. Собез не має... Ви купите марку?

Крамар. Ні... Не маю с чого.

Інвалід. (Спалахнувши) Не маєте?! А обжиратись маєте?! Вам аби самим пельку запхати—а люде хай гинуть!..

Крамар. А я винен, що вони гинуть? Самі винні... І нехай ідуть до собезу... Я своє заплатив...

Інвалід. „Свое заплатив“... Боішея тільки просто сказати... Ну, почекай!.. Ух, ти!.. (повертає й виходить).

Крамар. Подумаєш—цаца. Ні-мину-

лося!.. Сам просить-та ще й грозиться... В
собез іди—там тобі дадуть пенсіон... Теж—
„інваліди громадянської війни“... Нароби-
ли ділов із тою громадянськию війною..
Шантрапа!..

II.

Крамар і робітниця.

*(Крамниця. Крамар-бакалійщик ва-
жнить хліб. Робітниця — виснажена,
вагітна, с порожнім кошиком чекає).*

Крамар. Так вам два?

Робітниця. Два. Взяла б більше—та
грошей не вистачить...

Крамар. А хіба що? Получки нема?

Робітниця. Третій місяць нема. Дали
було трохи.—Зараз усе обіцяють...

Крамар. Гм... А от ваша... директор-
ша—вино зараз купували. Нічого, що ко-
муністка, Заробити дає... Ім мабуть пла-
тять... Вам ще що?

Робітниця. Ні, нічого—(дає гроші,
бере хліб).

Крамар. Тут півтора. Ще треба.

Робітниця. Знов дорожче? Бійся бога!

Крамар. Я бога боюся.—А от що з мене знов три мільярди налогу взяли-так звідки я їх возьму? Рад би з дорогою душою, та... Ну що, береш?

Робітниця. Може можна—я решту завтра?.. Зараз не вистачить.

Крамар. (Бере хліб назад). Ніяк не можна. Кажу-податки задушили. Ваша ж власть...

Робітниця. Наша, наша!.. Що ти печеш очі! Давай уже хоч півтора! (кидає на стіл гроші).

Крамар. (Одважує хліб, подає)—Та ти не кричи—я при чому? Краще було як пайки одержували... по лунту на тиждень?

Робітниця. (Бере хліб і хутко виходить).

III.

Робітник і робітниця.

(Кімната, спустошена злиднями. Робітниця пере шмаття. Входить робітник, важко сідає на ослін).

Робітниця. Ну, дали?

Робітник. Ні, нема...

Робітниця. Ізнов?! Що ж вони кажуть?

Робітник. Нема грошей. Не прислали. Треба ще почекати...

Робітниця. Ще терпіти?! Коли ж сьому кінець буде?! Вже далі нікуди! Все на базар поодносили, все попродала!.. Це ж знущення, каторга!.. Робиш, робиш...

Робітник. Галю...

Робітниця. Що там „Галю?!“. Ізнов будеш казати, що мусимо потерпіти...

Робітник. Галю, перестань!

Робітниця. Не перестану! Живемо на те, що хлопець на вулиці випросить. Чуєш, на жебране живемо! Я тобі не казала, що посилаю Васька на вулицю — так знай же, знай! Мучимося,дохнемо, дітей мучимо — а за що? За що, я питаю?..

Робітник. Галю, ти ж знаєш...

Робітниця. Що знаю? Знаю більше ніж ти! Знаю, що старе панство все повернулося, що твої комуністи вином заливаються, що наша „директорша“ по ресторанах ходить, знаю те, чого ти не знаєш, не бачиш!.. Та коли ж бо воно кінець буде нашому лихові, нашій біді... (плаче).

(Робітник слухає спершу розгублено, потім похнюпившись... Нарешті зривається й прожогом вискакує з хати).

Робітник і фахівець-адміністратор.

*(Контора заводу. Робітник перестри-
ває фахівця-адміністратора).*

Робітник. Я до вас.

Фахівець. В чім справа?

Робітник. Мене звільняють...

Фахівець. Так...

Робітник. Я ж дев'ять років на за-
воді. Життя своє поклав на роботі. У
мене родина...

Фахівець. Нічого не можу. Наказано
скоротити штати робітників.

Робітник. Але чому ж якраз мене?
Я ж увесь час Радвлади працюю.

Фахівець. Список затверджено фаб-
завкомом.

Робітник. Але складений він вами...

Фахівець. Звільняються ті, що не
можуть уже як слід працювати. Мені са-
мому шкода, але—наказано.

Робітник. Ким наказано?..

Фахівець. Ким?—Зверху!.. Пропу-
стите мене, мені ніколи розмовляти. Беріть
рошот—і гайда! (обминає робітника й
проходить у двері, на яких написано
„Правління“).

Фаховець і жінка директора.

(Помешкання фаховця. Спущені штори. Тьмяне рожеве світло. Стіл з іжею й вином. На канапі жінка директора. Фаховець вільно вбраний, без краватки й сурдута, в жилетці, ходить, потягаючись, по кімнаті).

Жінка директора. Ти знаєш - я тебе часами боюся. Страшний ти мені своїм цинізмом, поєднаним з лукавством і холодною жорстокістю. Ти мені здаєшся первісним диким і дужим звірем.

Фаховець. Ого, та ти в поезію вда-ряєшся ..

Жінка директора. Ні, справді. А разом із тим—тягне мене до тебе. Тягне сила, рішучість, очайдушність. Скажи мені—ти ж міг би зрадити, продати, убити кого вгодно й що вгодно—аби тільки знав, що це тобі щось дасть? ..

Фаховець. Ну, ти мене зовсім героєм зробила. Я далеко простіший ..

Жінка директора. (бере його за руки, дивиться в очі). Ні, ти признайся мені .. От тепер—ти ж крадеш на заводі ..

Фаховець Фі—як ти говориш!.. Я не краду—я беру собі. Беру—бо можу взяти. Краще коли я візьму, а не хтось инший..

Жінка директора.—Чому?

Фаховець. Ти комуністка. Принаймні — була в партії. І напевне чула про добу початкового скупчення капіталу. Це тоді, коли сильні й сміливі, з м'язів і крові слабших роблять згустки капіталу. Це тоді коли панує одна гола фізична сила. Й одвічний закон боротьби за існування — диктує людям бути звірями. Тоді—царство сильних — і горе слабим...

Жінка директора. Але зараз...

Фаховець. Зараз якраз відбувається процес такого скупчення капіталу. НЕН — не що інше як відбудова капіталізму — і він на руїнах господарства починає відбудовуватися з самого початку. Хто не звість — того здіять — такий закон природи...

Жінка директора. Ти казав, що ти соціаліст...

Фаховець. Я й вірю, що колись буде соціалізм. Але він прийде природньо — колись потім, як наслідок нечуваного збагачення людства — а бовсім не прийде. Ви — наївні, коли вірите в клясу слабших у робітників, як у щось творче... Вірите, що можна закони природи взяти штурмом, як Церкоп взяла Червона Армія.

Та комуністи теж дужі і сміливі—і я з ними. Але користь з того—для мене, для таких, як я..

Жінка директора. Я не знаю... я не можу тобі переконати... Але мені страшно...

Фаховець. Ні, не бійся... Ти ж зі мною, ти моя!. (Жагуче обіймає її, покірну її безвільну).

VI.

Жінка директора й директор.

*(Кімната в радянському будинкові.
Директор і його жінка.)*

Жінка директора. Так, нам нарешті треба переговорити. Нам треба сказати одне другому все, що маємо. Ти зі мною не говориш...

Директор. Софіє, зрозумій же ти, що я занятий.

Жінка директора. Знаю, знаю—у тебе завод, засідання, мітінги!.. А я? Що скажеш мені робити? Бути регістраторшою або машиністкою в радянській установі? Ходити вічно в старому, як ти, одмовляти собі в усьому—і ради чого? Щоб хтось інший, а не ти жив повним життям...

Директор. Софіє, що є тобою? Ти ж комуністка!

Жінка директора. Я людина. чуєш, людина перш за все! І я хочу життя, хочу

радості! Я кинула родину, науку, музику, пішла за тобою—тягалася по фронтах, бігала по мітингах, латала вошиву брудну білизну по суботниках... Я вірила в революцію, в комунізм... Де вони?! В установах, де пишуть бумажки, беруть хабарі, роблять кар'єри? .. В партії, де...

Діректор. Софіє!...

Жінка діректор. Чу, заткни, заткни мені рота! Одшли мене до че-ка!.. Чого ж ти стоїш?...

Діректор. (підходить) Ну, заспокойся, опам'ятайся... Трудно нам... (хоче обняти її за плечі)

Жінка діректора. (одскакує) Не підходь до мене! Чого тобі від мене треба? Ти мене не любиш!...

Діректор. Ні, я.. (звонить телефон. Діректор бере трубку,) Альо! Що таке? Що?.. (міниться на обличчі) Страйк? Що таке—говоріть голосніше! Ага... так... так... Зараз іду!.. (до жінки) Софіє, пробач, мене кличуть... Другим разом...

Жінка діректора. Почекай... Я тебе прошу зараз... Я більше ніколи нічого не проситиму..

Діректор. Ні, ні—мені треба бути там.. (вибігає з кімнати)

Жінка діректора. (вибігає за ним кричить) Вернися! Я піду від тебе! Я покінчу з собою!.. Я не можу, не можу так жити... (б'ється в істериці).

Діректор і комсомолка.

(Кімната дірєктора. Діректор пише за столом. За другим столом, збоку, читає щось комсомолка. Діректор підводить голову й, одпочиваючи кладе її на спинку стільця. Комсомолка встає підходить до братового столу.)

Комсомолка. Тебе можна щось поспитати?

Діректор. Що скажеш, представниця нового покоління?

Комсомолка. Не жартуй. Я тебе хочу спитати щось дуже важливе.

Діректор. Слухаю.

Комсомолка. Як у тебе ліквідовано страйк на заводі?

Діректор. Довелося арештувати адміністратора що провокував заколот. Мабуть доведеться „пришити“... А страйк закінчився сам собою.

Комсомолка. Як саме?

Діректор. На заводі випадково був за пожертвами один інвалід. Він вмішався, між робітників і почав ім розповідати

як його дівізія голими руками брала фортеці Перекопу, що їх вважали неприступними для жодної армії Бідолагу згарячу прибили—довелося одпровадити до лікарні—але робітники отямидься й стали до роботи. Зараз справа уже иде краще: прибавляється замовлень поширюемо виробництво, краще платимо... А як ваше фабрично заводське учеництво?

Комсомолка. Ого! Через пять—сім років—тисячи своїх фаховців матимем!..

(За вікном гамір молодих голосів і мотив „Молодої Гвардії“)

Діректор. Ну, це вже мабуть по тебе твої зірвіголови йдуть. Я ж угадав?

Комсомолка. (збірає свої книжки і зшитки)—у нас сьогодні діскусія. До побачення! (йде, потім повертається)—Дя, скажи мені—в якій лікарні лежить отой інвалід, про якого ти говорив?

Діректор. —В Івановській. Навідайся до нього,

Комсомолка. Добре. (виходить)

Діректор. (сам, ходить по кімнаті)—вять—сім років... Ще сім років...

Комсомолка й інвалід.

Лікарня. На ліжку—забінтований інвалід. Комсомолка читає йому газету. Потім одкладає газету й нахиляється до ліжка).

Комсомолка. Ну, досить. Вам не можна так багато. Ви втомилися..

Інвалід. (Говорить важко дихаючи). Ні, ні. читайте. Коли читаєш, як там десь борються робітники, як скрізь іде наша комашина робота—зникають усі сумніви!.. Усі сумніви!.. У вас бувають сумніви?.. (Пробує підвестися на лікті, щоби ближче подивитися в обличчя комсомолки).

Комсомолка. Що ви робите?! Лежіть, лежіть, не ворухіться (укладає його назад, поправляє ковдру й подушку). Які там сумніви. . Вам треба одужати...

Інвалід. Ні, я не одужаю. Та це й не важно... Нас багато... Я згадую Перекоп... Кругом кров.. Дим... Не знаєш звідки смерть... З усіх боків... Нас тисячи... (Хвилюється). Ми все йдемо... Падаємо, підводимося... (Знову підводиться, ловить руками повітря, задихається) йдемо!.. йдемо...

Комсомолка. Та що се ви робите?! Хіба так можна... (Знову вкладає інваліда, гладить його руку).

Інвалід. (Пручається, розкидає ковдру, хрипить) смерть... скрізь смерть... ідемо... (знов горивається схопитися).. дайош Перекоп!. дайош Пере... (падає в ліжку, корчиться, раптом змовкає).

Комсомолка. (Спершу оглядається, наче шукаючи когось очима, потім слухає пульс, вдивляється в обличчя)—умер... ще один..

(На ліжку падає з вікна промінь сонця. За вікном здалеку—мотів „Молодої Гвардії“. Комсомо: карвучко бере книжки, на хвилину зупиняється, закриває мертвого газетою, як китійкою, й швидко виходить. За вікном лунає: „Ми молодая гвардія робочих і селян“).